

Marijan Maticka (1942. – 2018.)

Marijan Maticka, jedan od mojih prvih profesora, jedan je od onih koji se duboko usijeku u pamćenje. Tijekom diplomskoga studija, na prvoj godini predavao mi je tek jedan predmet – *Metodologiju historijske znanosti*. Samo po tom bih ga i upamtio – njegova predavanja bila su sustavna i korisna brucšima, upoznavao nas je s poviješću znanosti koju smo odabrali studirati u prvome, odnosno s metodološkim okvirima te znanosti u drugome semestru. U dvoranu je često donosio naramak knjiga ili časopisa i pokazivao nam važna djela hrvatske i europske historiografije. Smatrao je, valjda, da te knjige i časopise moramo „dodirnuti“ vlastitim rukama te „osjetiti“ životnost historiografije. On me upoznao s brojnim povjesničarima, od antičke Grčke do suvremenosti. Svoja predavanja spremao je na temelju knjige *Historijska znanost – razvoj, oblik, smjerovi* Mirjane Gross, neobično važnom i utjecajnom priručniku koji je ujedno pružao osnove poznavanja historijske znanosti i studentima brojnih drugih sveučilišnih sredina bivše države. Profesorica Gross od početka osamdesetih već je bila u mirovini, a njezinu je nastavu preuzeo Marijan Maticka, u tom času asistent na dvadesetostoljetnoj povijesti Jugoslavije, i to je činio na primjeren način, znajući nas zainteresirati za opsežnu problematiku povijesti historiografije i još složeniju problematiku metodologije historije, koju je profesorica Gross bila preuzela od poljskoga povjesničara Jerzyja Topolskoga. Predmet i ispit Maticka je podijelio na dva dijela – povijest historiografije mogla se polagati već na kraju prvoga semestra dok se drugi dio, o metodologiji povijesti, mogao polagati već u predroku tijekom svibnja, tako da su brojne moje kolegice i kolege uspješno položili taj ispit još u zadnjim danima nastave prve godine studija.

Profesor Maticka na svoje studente djelovao je izuzetno poticajno, o čemu svjedoče brojni povjesničari u usmenom sjećanju na njega, kao i svi autori nekrologa napisanih njemu u čast. Na početku svakoga predavanja prozivao nas je i bilježio pluseve (ili minuse). Uz to, pamtio je naša imena i većinu svojih studenata znao je po imenu. To nije bilo lako, napose jer nismo uvijek sjedili na istim mjestima, a susrete s nama imao je tek jednom tjedno! Ono čega se sjećam jest kako nas je hrabrio da što prije izađemo na ispit kod njega, ali i na druge ispite, kod njegovih

kolega profesora. U drugoj polovici osamdesetih nekoliko sam puta prisustvovao susretima studenata filozofskih fakulteta Jugoslavije, koji su se održavali u Bijeloj u Crnoj Gori, na ulazu u Bokokotorski zaljev. Profesor Maticka pomagao mi je oko referata koji sam tamo držao, uputio me na literaturu, a vjerojatno i pogledao tekst koji sam napisao.

Moje poznanstvo s Marijanom Matickom još snažnije se produbilo preko odsječkih i fakultetskih tijela u vrijeme dok je on bio pročelnik odsjeka, a ja završavao studij kod njegova „šefa“ i moga mentora pri izradi diplomskoga rada, Ljube Bobana, te upisivao poslijediplomski studij moderne i suvremene povijesti. Bio je, dakle, pročelnik kada sam u jesen 1989. godine primljen na pripravničko mjesto asistenta pa mi je vjerojatno u ime odsjeka i zaželio dobrodošlicu. Još nas je nešto na neki način povezivalo – i ja sam, kao i on, uz povijest studirao komparativnu književnost. Kao nadobudni mladač, čudio sam se kako to da moj profesor više ne prati književne časopise, a i sâm sam s vremenom to prestao činiti! Kasnije nam je odnos prerastao u prijateljski i sjedili smo na brojnim kavama u fakultetskoj kantini. Nakon što je otišao u mirovinu obično bismo se početkom proljeća barem jednom vidjeli na kavi u Kinoteci, nedaleko od njegova stana. Dao bih mu tom prigodom poneku knjigu ili primjerak *Historijskog zbornika*. Nažalost, u proljeće 2018. mogao sam jedino otići na Marijanov pogreb i baciti laticu cvijeta na njegov lijes.

Marijan Maticka rodio se u Zagrebu 9. travnja 1942. godine – dan uoči proslave prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske. Ustaškog se režima naravno nije mogao osobno sjećati, ali je kasnije kao povjesničar razumio njegovu zločinačku bit i prema njemu bio izrazito kritičan. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Zagrebu, gdje je potom na Filozofskom fakultetu diplomirao povijest i komparativnu književnost. Od rujna 1970. do studenoga 1973. godine radio je kao asistent u Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske, do 1988. godine bio je asistent a potom docent i profesor na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, do umirovljenja 2006. godine. Uz već spomenutu *Metodologiju historijske znanosti* držao je predavanja i vodio seminare iz povijesti Jugoslavije, napose poslijeratne, a od 1991. godine predavao je suvremenu hrvatsku povijest.

Uz još dvije kolegice i četiri kolege Marijan Maticka bio je u prvoj generaciji studenata poslijediplomskoga magistarskog studija povijesti, koji je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu započeo 1966. godine. Prvi se upisao, pod rednim brojem 179, odmah prije našega drugog istaknutog povjesničara i svoga kasnijeg kolege na odsjeku za povijest, akademika Nikše Stančića. Bio je drugi iz svoje generacije (nakon Dragutina Pavličevića) koji je obranio magistarski rad – u jesen 1972. godine, ubrzo po povratku sa stipendije u Parizu, gdje se usavršavao u jednoj od središnjih institucija svjetske historiografije toga vremena, L'Ecole Pratique des Hautes Etudes, čija je šesta sekcija pod nazivom Economiques et Sociales bila formirana neposredno nakon Drugoga svjetskog rata. Tamo je, između ostalih, imao prilike slušati i upoznati Fernanda Braudela te druge istaknute francuske povjesničare glasovite škole Anala. Zasiurno mu je boravak na izvorištu suvremene historiografske misli pomogao u radu na magisteriju o odrazima ekonomske krize na položaj seljaštva u Hrvatskoj (1929–1935). Taj njegov tekst nekoliko je godina kasnije, uz neznatne promjene, objavljen u *Radovima Instituta za hrvatsku povijest*.

Maticka je bio i jedan od prvih hrvatskih povjesničara koji se intenzivno bavio poslijeratnom poviješću, i ovaj put s temom o seljaštvu – podrobno je istražio selo u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata i o tom napisao te obranio disertaciju iz koje je nastala knjiga *Agrarna reforma i kolonizacija u Hrvatskoj 1945-1948*, objavljena u prestižnoj biblioteci „Povijesna istraživanja“ Školske knjige i Stvarnosti. Disertaciju je izradio pod mentorstvom Ljube Bobana, a javna je obrana održana 15. listopada

1987. godine pred povjerenstvom u sastavu Ljube Bobana, Igora Karamana i Mire Kolar-Dimitrijević. U njihovu je izvješću Znanstveno-nastavnom vijeću Filozofskoga fakulteta u Zagrebu opisan sadržaj Matićkine doktorske radnje, a u zaključku je istaknut doprinos i nov pristup koji je Matićka dao svojim istraživanjem problematike agrarne reforme i kolonizacije u Hrvatskoj: „Autor tu problematiku prati u povijesno-problemskom kontinuitetu, promatra je s više aspekata, u širim društveno-političkim okvirima oslobodilačkog rata i poslijeratne socijalističke izgradnje. [...] Po širini pristupa u praćenju pretpostavki, motiva, uvjeta, ciljeva i načina provođenja agrarne reforme i kolonizacije u Hrvatskoj, radnja mr Matićke značajan je doprinos ne samo sagledavanju problematike agrarne reforme u užem smislu, nego i za sagledavanje problema razvoja oslobodilačkog rata i društveno-političkog razvoja u prvim poslijeratnim godinama.“ Povjerenstvo je pohvalilo Matićku da je „pokazao sposobnost samostalnog sustavnog istraživanja šire problematike, metodološko i metodsko iskustvo“.

Istraživački se, dakle, Marijan Matićka bavio uglavnom međuraćem i neposrednim poratnim razdobljem. Nije objavio mnogo, svega jednu knjigu i četrdesetak članaka, uz sedamdesetak prikaza i osvrtu te leksikonsko-enciklopedijskih tekstova. Ipak, kao što je to u svome nekrologu u *Radovima Zavoda za hrvatsku povijest* naglasio Ivica Šute, „napisao je nekoliko važnih studija koje ostaju nezaobilazna literatura kada je riječ o suvremenoj hrvatskoj povijesti“. U prvih nekoliko godina znanstvenoga bavljenja historiografijom, od 1967. do 1974. napisao je i objavio tridesetak različitih prikaza knjiga i časopisa, stjećući na taj način ime i poziciju među malobrojnim povjesničarima-znanstvenicima tadašnje Hrvatske. Riječ je o prikazima časopisa koji su se bavili problematikom suvremene povijesti, poput *Putova revolucije* i *Časopisa za suvremenu povijest*, ali i *Nastave povijesti* te lokalnih periodičkih publikacija poput *Krčkoga zbornika*. Za boravka u Parizu čitao je (i potom prikazao) i neke strane knjige i časopise, između ostaloga i deset svezaka časopisa *History and Theory 1960-1971*. Postoji mogućnost da je na poticaj nekoga od svojih profesora napisao i prikaz dviju knjiga o metodologiji znanstvenoga rada – Dubićeva *Uvođenja u naučni rad* i znamenitoga Šamićeva priručnika *Kako nastaje naučno djelo*. Desetak godina kasnije i sam će Matićka početi s predavanjima *Metodologije historijske znanosti*. Među prvima je prikazao prve brojeve *Časopisa za suvremenu povijest*, koji je počeo izlaziti 1969. godine. U svome je osvrtu, objavljenom pod naslovom „Značajan doprinos hrvatskoj historiografiji“ u riječkim *Dometima* 1971, naveo da pojava ČSP-a „predstavlja značajan napor da [...] hrvatska historiografija dobije redovitiju periodičku publikaciju, koja bi dinamikom izlaženja i usmjerenošću na objavljivanje rezultata povijesnih istraživanja šireg vremenskog perioda bila značajnije prisutna u hrvatskoj kulturnoj javnosti“. I poslije je Matićka pisao prikaze ovoga važnoga časopisa hrvatske historiografije (primjerice, za desetu je obljetnicu 1979. objavio opsežan prikaz u *Vojnoistorijskom glasniku*), povremeno mu je bio i suradnik, a kasnije i član uredništva.

Matićka je obavljao i neke stručne dužnosti, kao član Muzejskog savjeta i Savjeta Arhiva Hrvatske, te kao član uredništva nekoliko časopisa i zbornika radova. Bio je i među osnivačima te aktivnim članovima Povijesnog društva *Otium*, osnovanoga s ciljem promicanja proučavanja povijesti svakodnevice. Na stranicama kratkotrajnoga istoimenoga časopisa Matićka je objavio nekoliko prikaza. Predao mi je dužnost blagajnika društva, plativši i članarinu, kao jedini od dvadesetak članova. No društvo je s novom upravom početkom novoga milenija nažalost naprosto prestalo djelovati.

U svome sam kratkome tekstu u *Radovima Zavoda za hrvatsku povijest* u povodu Matićkina 65. rođendana napisao da je imao izuzetnu ulogu kao sveučilišni

nastavnik i mentor – u tome je pogledu pružio nesebičan doprinos povijesti Odsjeka za povijest i hrvatske historiografije općenito: „U ispunjavanju fakultetskih obveza Matica je također postupao odgovorno i savjesno, a svojim je smirenim i prijateljskim nastupom često pridonosio rješavanju problema i poteškoća u svakodnevnom radu naše najstarije znanstveno-nastavne historiografske institucije.“ I danas – nakon toliko godina, mogu samo ponoviti te riječi uz jedno veliko **hvala, dragi Marijane**, za sve što si učinio za hrvatsku historiografiju.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XIV, broj 14, 2019.

Glavni i odgovorni urednik
Mihaela Marić

Zamjenik glavnog urednika
Saša Vuković

Uredništvo
Matea Altić, Ivan Grkeš, Marta Janković,
Mario Katić, Igor Krnjeta, Mihaela Marić,
Petar Plastić, Saša Vuković

Urednici pripravnici
Andrija Banović, Alen Obrazović,
Alen Okreša

Redakcija
Matea Altić, Andrija Banović, Ivan Grkeš,
Marta Janković, Mario Katić, Igor Krnjeta,
Mihaela Marić, Alen Obrazović, Alen Okreša,
Petar Plastić, Saša Vuković

Tajnik uredništva
Petar Plastić

Recenzenti
dr. sc. Miroslav Bertoša
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Branimir Janković
Marko Lovrić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Josip Mihaljević
dr. sc. Jasmina Osterman
dr. sc. Martin Previšić
Filip Šimetin Šegvić, asist.
dr. sc. Ivica Šute

Lektura i korektura
Franka Belović, Danijel Blazsetin, Lucijan
Borić, Paula Bradić, Katarina Cukovečki,
Paula Fajt, Tanja Jelinić, Ivana Kovačić,
Ema Maglić, Mateja Papić, Borna Treska

Oblikovanje
Tomislav Vlainić

Prijevod s engleskog jezika
Mateo Gospić, Paula Fajt, Alen Obrazović

Izdavač
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb

Tisak
Tiskara Zelina d.d.

Naklada
Tiskano u 150 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima
izražavaju isključivo stavove i mišljenja
autora i ne predstavljaju nužno stavove i
mišljenja uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Centar za komparativnohistorijske i
interkulturne studije Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Redakcija časopisa Pro tempore im iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb
(za: Uredništvo Pro tempore),
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Kontakt
pt.urednistvo@gmail.com